

Ukininkas

Prekė laikraščio:

Prusose ir i Austriją 3 auks.
i Ameriką ir i kitas svetimas
žemes 5 auks.
i Rusiją (kuvertuose) 5 rubl.

LIETUVOS

UKININKŲ LAIKRAŠTIS.

Prekė apgarsinimų:

Už eilutę smulkaus
rašto arba už jos vietą per
pusę puslapio 60 fenigų.

ISEINA DU SYKIU PER MĖNESĮ SU MĖNESINIŲ PRIEDU.

Lietuvos apšviestunai ir ukininkai.

Penktame Ukininko numeryje skaitome, buk naujas Suvalkų gubernatorius pasakęs, kad reikia tik iškelti iš Suvalkų gubernijos visus apšviestus lietuvius, tada nebusent kam sodiečius buntavoti ir jie vėl bus paklusnus maskolių vyriausybei. Ar teisingai naujas Suvalkų gubernatorius mislina taip padaryti, ar ne, tai mums nerupi; čion mes pakalbėsime tik apie tai, kas butu jeigu maskolių vyriausybė, iškelti iš Suvalkų gubernijos ir abelnai iš Lietuvos visus apšviestus lietuvius, ar sustabdytu tuom lietuvišką judėjimą tarpu sodiečių. Žinoma, tiems apšviestiems lietuviams, kuriems tokiu budu atimtu paskutinį kasinį duonos, galėtu padaryti didelį blėdį, bet lietuviško judėjimo neįstengtų sulaikyti, kaip neįstengia jį sulaikyti kiti nemažiaus barbariški maskolių vyriausybės pasielgimai.

Ar-gi tai teisybė, kad lietuviškas judėjimas kyla tiktai dėlto, kad apšviesti lietuviai sodiečius buntavoja ar teisybė, kad tai yra darbas kelių apšviestų vyrų? Ne! kas taip sako, tas matyti nieko nesupranta, arba nenori suprasti! Dalykas yra tame. Šitame šimtmeteje visos prispaustos tautos sukilo reikalauoti šviesos, laisvės ir šėip geresnio gyvenimo nuo savo prispaudėjų. Sukilo čekai Austrijoje, bulgarai Turkijoje, sukilo armėnai, latviai sukilome ant galo ir mes lietuviai.

Dvidešimts metų atgal, kada kitos tautos jau buvo igyjusios šviesą ir iškovojušios laisvę nuo savo kankintojų, lietuviai dar buvo tamsūs, dar kantriai nešė maskolių jungą ir kentė nežmonišką maskolių prispaudimą. Maskolių vyriausybė mokėjo iš to pasinaudoti. Pirmučiausiai pasirupino padaryti taip, kad lietuviai negalėtu apšviesti, nės žinojo, kad igyję šviesą lietuviai joku budu nenorės maskolių vergais buti. Dėlto tik jie uždraudė mums spaudą, o mokslynyčiose įvedė maskolišką kalbą. Mat

mus vaikai eidami i maskoliškas mokslynyčias per 3 metus išmoksta tik maskoliškos kalbos, o apšvietimo neįgyja ten jokio. To negana, i Kauno ir Vilniaus gubernijų mokslynyčias pasodino maskolius mokintojus, idant jie rupintusi ne apie apšvietimą lietuviškų vaikų, bet tik apie pripratimą jų prie pravoslavijos. Suvalkų gubernijoje nors mokintojai katolikai pasiliko, bet jiems tvirtai paliepė mokinti vaikus tik apie Maskoliją ir maskoliškus carus. Pavertę tokiu budu mokslynyčias i urvus platinimo pravoslavijos ir tamsumo, uždraudė vaikus namie mokinti. Taip užgynę mums šviesos igyjimą puolėsi paskui išplėsti mums katalikišką tikėjimą. Su barbarišku ne mažesniu už turkų ir totorių ėmė griauti bažnyčias, uždraudė statyti kryžius, uždraudė tikėjimiškas procesijas ir viešą giedojimą katalikiškų giesmių, o kaip kur bandė net atimti nuo žmonių maldų knygas. Ir to dar negana. Idant pabaigtinai mus nuvarginti, Kauno ir Vilniaus gubernijose uždraudė katalikams žemę pirkti, tikėdamiesi, kad žemė palengva pereis i rankas kacepų, o lietuviai turės išnykti. Ant galo bijodamiesi, kad apšviesti lietuviai, budami tarpu neapšviestų neišaiškintu sodiečiams visą bjaurų pasielgimą su jais maskolių vyriausybės, uždraudė apšviestiems lietuviams užimti kokias nors vietas Lietuvoje, liepė jiems važiuoti įieškoti tarnystų i Maskoliją, užtai i Lietuvą prisiuntė daugybes maskolių, kurie plėšia ir kankina mus, kaip įmanydami.

Teip apipainioję Lietuvą maskoliai jau tikėjosi, kad lietuviai turės pražūti ir skaitė, per kiek metų vietoje Lietuvos bus tikra pravoslaviška Maskolija. Bet apsiriko! Perdaug angsti ėmė džiaugties.

Lietuvos žmonės, matydami paveikslą tautų, išsiliuosavusių nuo kankintojų, ėmė įieškoti šviesos, pradėjo rupintis kaip savo gyvenimą pagerinti. Keli apšviesti lietuviai atėjo jiems su pagelba; už rubežiaus užžibino menką šviesos žiburėlį ir parodė jį nuvargintiems

Lietuvos sudiečiams. Tas žiburėlis tai buvo „Aušra“, pirmas lietuviškas laikraštis. Maskolių vyriausybei tai nepatiko, bet iš pradžių ant to nepaisė; užtai kada po kelių metų iš to menko žiburelio didelis gaisras pasidarė, kada šviesa pradėjo platintis po visą Lietuvą paveikslė lietuviškų laikraščių ir visokių knygelių, kada žmonės truputi apsišvietė pradėjo nuo maskolių laisvės reikalauti, tada maskoliai riksmą pakėlė, rubežių apstatė kareiviais ir paleido žandarus ir policijantus gaudyti lietuviškas knygas ir laikraščius, idant neleisti lietuviams apsišviesiti. Bet veltus buvo jų darbas. Juo labiau siuto maskoliai juo daugiau skaitė lietuviai užrubežinius knygas ir laikraščius. Maskoliai tą viską jaučia, bet neįmano ką čia padaryti, kaip vėl senovę sugražinti. Vieni kaltina patis savę, buk jie per lėtai su mumis elgiasi, kiti kaltina kuningus, treči šėp apšviestus lietuvius ir kiekvienas pagal savo išmanymą duoda rodą, kokiū būdu galėtu mus vėl į tamsybę ištumti. Galimas yra daigtas, kad gali pakilti projektas iškelti visus apšviestus lietuvius iš Lietuvos. Bet mes nebijome tokiu grumojimu. Žmogus gyki šviesą pamatęs nenorės vėl į tamsybę grįžti, kad patyręs, kaip jo kaimynai laisvėje gyvena, jokiū būdu nesiduos savę vergystėje laikyti. Teip yra ir su lietuviais, sodiečiais jau daugumas iš mūsų pažino šviesą jau suprato laisvės smagumą ir maskoliai jau niekad neturės iš mus paklusnių vergų. Jeigu ir iškelsite iš Lietuvos kelis dar likusius apšviestus lietuvius ir nukelsite juos ten kur daugumą jau seniaus nukėlėte, mums sodiečiams bus jų gaila, nės tai yra mūsų broliai, bet žinokite, kad šituom nesulaikysite mus nuo apšvietimo ir laisvės reikalavimo, kaip nesulaikė lygšiolai tikstančiai kliučių, kurias mums darėte. N.

Iš Amerikos.

„Garsas Amerikos Lietuvii“ Nr. 9 šių metų patalpino laišką p. J. Didynskio, kuris parašė prašymą ant vardo cėsoriaus ir velyja „Susivienijimui Amerikos Lietuvii“ paduoti tokį prašymą nuo savo vardo. Tą prašymą paduodame „Ukininko“ skaitytojams žodis į žodį. Red.

Visošviesiausiam ir Visomielaširdingiausiam

Viešpačiui Cieoriui MIKALAJUI II.

Patvaldytojui visos Rosijos, Karaliui Lenkų,
Didžiam Kunigaikščiui Finlandijos
ir Lietuvos,

ir teip toliau, ir teip toliau, ir teip toliau.
Ukėsu emigrantų Lietuvii, gyventojų Kauno,
Vilniaus, Vitebsko, Minsko ir Suvalkų gubernijų,
apsigyvenusių dabar Susivienytose Valstijose
Šiaurinės Amerikos.

Visopadoniausias Pasveikinimas ir Prašymas.

Pagal pastanavyjimą Visuotino Seimo Susivienytų Lietuvii Amerikos, mes žemiaus pasirašiusieji, pajudinti tikra ir ne išmislyta meile ir jausmais padėkavonės, dienoje iškilmingo užengimo *Jusų Mylistos Imperatoriškos Didybės* ant Visarusiško sosto, susirinkę visuose miestuose ir kaimuose į bažnyčias Rymo katalikų siunčiame karščiausias maldas prie sosto Angščiausiojo Karaliaus ant Karalių, Sutvetojo dangaus ir žemės, idant Jis toje išskilmingoje dienoje karunavojimo *Jusų Imperatoriškos Didybės*, teiktusi suteikti savo šventą palaiminimą dėl valdymo teip didelės Imperijos, o dėl didesnės naudos žmonių padonų, pailgintu amžį *Jusų Mylistos Imperatoriškos Didybės*, ant ilgių ilgiausiu metų. O širdies žmonių padonų išpildytų. Dvasia Szventa, idant butu paklusniais ir pildytu valią ir ukazus *Jusų Imperatoriškos Didybės*, kurie ateitėje bus išduoti dėl naudos ir gero gyvenimo žmonių, ką duok Dieve sulaukti. Amen.

Mes prašytojai ir mūsų tautiečiai tėvai ir broliai pasilikę Rosijoj paeinam nuo narsių, karžygių Lietuvii. Mus proseniai pamačyjo Rosijai sutrupinti mongolų jungą ir nuvaryti nuo rubežių slavėnų Teutonų zokoną ir Karidinų, kurie kesinosi užimti Pskovą ir Novgorodą.

Laikė krikštijimo Lietuvii mus Didis Kunigaikštis Vitautas nevertė panevali pravoslaunus žmones permaintyti savo tikėjimą, bet dovanojo jiems politiką tautiškas teisybes ir gynė nuo prispaudimų.

Visi slavėnai kalti Lietuvai padėkavoti už išgelbėjimą nuo užpuolimo vokiečių tautos, už subeldimą kryžiuoklių gariose ir laukuose Tanenbergo. Išvaisių to mušio didelei naudojo ir Rosija.

Lietuva pagal savo valia su susivienijo su lenkais ir per 400 metų iškentėjo didžiausius prispaudimus. Darbininkai žmonės buvo apversti į ne valnykus padonus ponų ir gavo gėdišką vardą „gyvulių“.

Lietuviški bajorai pavirto į lenkus ir išsizadėjo savo tautiško liežiuvio ir budo. Dėlto apie apšvietimą žmonių suvisai ne mislyjo.

Nors lenkai nesirupino apie apšvietimą darbininkų, vienok nedraudė lietuviškai kalbėti ir negynė druką. Tada neprieteliai krikščioniško mokslo žydai, dėl savo pinigishkos naudos stojosi geriausiais prieteliais ir geradėjais Lietuvishkos tautos.

Jie įtaisė Vilniuje spaustuvę ir spaudino maldaknyges ir visokias mokslishkas knygas lietuvishkoj kalboj.

Lietuva 1795 metuose papuolė po valdžią Rossijos. Nuo to laiko rodėsi, jog visi dalykai pakrypo ant gero lietuviškai tautai: apšvietimas ir mokslas pradėjo platintis milžiniškais žingsniais.

Amžinos atminties Imperatorius Aleksandra I. 1802 metuose įvedė ir įtaisė pirmutinį raso-diniką mokslo ir apšvietos Vilniui „Univėrsitetą“ su mieriu apšvietimo lietuviškos jaunomenės. Daleido žmonėms pagal savo norą įsitaisyti bažnytinės ir valstines lietuviškas moksloaines.

„Nepabaigti amžiai“ neilgai trukus praėjo ir pasibaigė, nės Imperatorius Mikalojus I. 1827 metuose su savo ukazu iškaskavo ir išz pamatų iš griovė Vilniaus Universitete tą, o ėsančias prie jo stipendijas pavedė ir atidavė Rossijos universitetams. Ant galo, tam pačiam mete uždraudė ukėrų gospadorių vaikams mokintis gimnazijose, pavelydams tiktai lankyti žemesnes pavieto moksloaines.

Vilniaus knygynas ir muzejus (krautuvė mokslo pagalbų) liko perkeltas į Maskvą dabar Rumiancevo muzejus.

Šitoki neteisingi pasielgimai ir ukazai užmušė kuniškai ir dvasiškai visą lietuvišką tautą. Dvasiškai pastatė tris milijonus Lietuvių ant vieno lapo su Afrikos nelaisviais (nevalnykais), kurie lygiai geidžia ir trokšta šviesybės ir mokslo.

Tėvai mūsų pildydami skriaudingus prisakymus ir užvedimus rundo, liejo karčias ašaras nuo skriaudimų viršiniųų. Visa tauta apsidengė rubais žėlabos ir vienu balsu gilume širdies sušuko žodžiais 136—11 Psalmo: Dukte Babilionijos palaidunka! Palaimėtas, kursai atiduos tau prispaudimą, katrą mums padarei.

Nuo 1863 m. visi dalykai persimainė mums ant didžiausios nelaimės, kaip tai:

1) Rossijos rundos asaboje Vilniaus general-gubernatoriaus Muravjovo, turėdamas piktumą už buntą, prie kurio lietuvos darbininkai suvisai neprigulėjo, privalnais prisakymais uždraudė ir išnaikino lietuvišką druką — šaltinį, iš kurio visos tautos semia dvasišką ir kunišką peną. Nuo to laiko mes neturim nė knygų, nė laikraščių klaidžiojam tamsybėse.

2) Tautiškose iškalse uždraudė tėvams turėti priežiūrą svetiškame moksle ir tikėjime ir atstumė mus nuo rinkimo mokintojų.

3) Uždraudė mokinti vaikus lietuviškai vientaucziams mokintojams, dėl aptamsyimo darbininkų, trokštančių mokslo ir iszminties.

4) Kuo smarkiausiai uždraudė tėvams mokinti savo vaikus lietuviškai rašyti ir skaityti, už peržengimą šio prisakymo moka štriuopas ir sėdi kalėjimuos.

5) Vyskupų katedros Vilniaus, Kauno ir Seinų visados buna užimtos per lenkiškus kunigus, o dabar dvi iš jų negal sulaukti nominacijos vyskupų, pertai 3 milijonai žmonių kenčia dvasišką badą.

6) Kunigai Rymo-katalikų bažnyčios atiduoti po gėdiška priežiūra palicijos stražnių, žandarų ir urėdninkų paeinanczių išz luomos tamsių bernų, neturinčių mažiausio išmanymo apie reikalus tautos. O tuom tarpu protesto nuo pastorių ir žydų rabinai luosi po svieta važinėja.

7) Uždraudė turėti draugystes mokslo, ukininkystės, prekystės, amatninkystės ir tt. Dėlto Lietuvoje sustojo ir pasislėpė rusiškame labyrinti visos šakos žmoniškų žinių ir mokslų. Senovės laike Lietuva buvo pripažinta už klėti Europos; o dabar subiednus nuvarginta pastatyta akise svieta kaipo dvasiškai ir doriškai nupuolusi.

8) Uždraudė Lietuvos intelligentams tarnauti tėvynėj; už kaltę ir nusidėjimą turi, jog išpažįsta mūsų tikėjimą.

9) Uždraudė visiems Lietuviams pirkti ant loenasties tėvynėj gruntus, dvarus ir pasodas rundavas, likusias po ištrėmimui kloštorių ir kunigų.

10) Dėl praplatinimo rusiškos veislės ir isznaikinimo lietuvių rundas siunčia į Lietuvą, nėkenčiamus čia pulkus rusiškų girtuoklių, valkiozų, paleistuvių, arkliavajių mokintojų visokių nedorybių ir tokiu budu užmuša dvasiškai ir doriškai darbščią lietuvišką tautą.

Lietuvninkas, nežiurėdamas ant tokių prispaudimų visada ir visuose dalykuose randasi pirmutiniu išpildytoju prisakymų rundo: viernai ir greit užmoka mokesčius, kuriais apsunkinta Lietuva, atlieka be murmėjimo pavinašėzius rundui ir praliejių kraujo gina rubežius Imperijos nuo neprietelių susiedų.

Vienok tulios ir karštos galvos, negalėdamas iškėsti netesybių ir krivydų rundo, apleido rusišką tėviškę Lietuvą ir leidusi po visą svieta įieškoti laimės ir liuosybės.

Tokių budu mes prašytojai suviršum 300 000 ypatų susirinkom ir apsigyvenom miestuose ir kaimuose Suvienytų Valstijų Šiaurinės Amerikos, kur dėl svetimų tautų dirbame dieną ir naktį, viduriuose žemės prie išėmimo visokių minerolų. Už tą darbą mes gauname gausią užmokėsti, guodonę, liuosybę, sąžinės ir druką. Palicija, kaipo spakainus vyrus, mus neužkabina ir negazdina; vienų žodžių turime tiesas lygybės akise zokono (įstatymų). Turime 10 lietuviškų laikraščių ir daugybę vikokių knygų.

Vienok nežiurint ant tokios plačios liuosybės, prigimta meilė tėvynės gimdo mūsų širdyse karštą norą sugryžti į mūsų rusišką tėvynę, kur pirmą sykį išgirdom ir ištārėm meilus žodžius: „Tete“ „Mama“, kur pamatėm pirmus spindulėlius užtekančios saulutės, kur mūsų tėvai ir broliai gyvena prispausti visokiomis neteisybėmis.

Vienok savo norų ir pageidimų išpildyti mes negalime, pakol neišgirsime visomielaširdingiausius žodžius Jo Mylistos Impėratoriškos Didybės,

jog mūsų tėvynė gavo lygias dvasiškas ir politiškas teises, kurias liuosai vartoja kitos Imperijos tautos.

Visi žino, jog Izraeliaus patamkai — žydai apsigyvenę daug mažesniai skaitliuje Rossijos kenčia prispaudimus ir persekiojimus, bet ne tokius smarkius, kaip mes lietuvninkai, nės jie tur savo tiesa išduoti laikraščius ir spasinaudoti mokslo ir maldų knygas ant žydiško ir hebraiško liežiuvio.

Iš priežasties uždraudimo spaudos, Lietuva veda vargingą gyvenimą, kenčia nelaimės bėdas ant visų takų civilizacijos kaip tai:

1) Negali naudotis išradimais rusiškos ir visų tautų civilizacijos. Jos ištekmė pagal ta yra dėl mūsų užslepta.

2) Ukininkystė be pritaikymo moksliskų žinių žemai stovi: iš to išeina nuolatiniai neužderėjimai, kurie baisiai kenkia viešpatystės ekomijei ir finansams.

3) Prekystė, per kurią žydi visos tautos, ilsisi rankose žydu.

4) Pabrikai ir išdirbtuvės — amatai ikiolaik guli vygėj. Dėl to visi vaisiai žemės ir liekanos nuo ukininkystės turi but išsiųsti į svietimas šalis.

5) Darbai spaustuvių — maldų ir kitokios knygos tur but pargabenti kantrabandu iš užrubežės ir veda tautą į neišmieruotą dorišką ir tikybės nuopuolį.

Kur spauda yr uždrausta, ten viešpatauja tamsybė, o tamsybėse pasislėpusios nuodėmės žmonių. Dėl to didelė daugybė urėdninkų ima nuo žmonių kyšius, už ką papuola į sudo rankas ir į kalėjimą. Policija — žemeliai, žandarai padeda vagimis nuo žmonių vogti arklus! Skusti negalime, nės policija yra šventenybė nedasilytėta, o mes tarnai atiduoti po paslaptiniu dozoru ir ką nor su mumis daro.

Policija turėdama tokią neišmieruotą valią naikina mus kryžius, figuras, ženklus išganymo, pastatytus kaimuose ir ant grįžkelių. Kryžius išverčia ir palieka pakelėj ant paniekinimo šunims. Negauna to, jieško priekabių, idant galėtų kataliku bažnyčias uždaryti ir išnaikinti. Bažnyčią nesyki pavertė į kanceliariją.

Prusuose yraapsigyvenusiųLietuvių į 200 000. Jie turi 10 laikraščių ir daug spaustuvių, kurios apgina nuo dvasiško bado savo brolius, gyvenančius Rossijoje.

Prusų lietuvninkai su pagelba atskalonų pabėgusių iš Rossijos nuo persekiojimu, dėl savo pinigines naudos mokina žmones neklausyti rusiško rundo.

Gundo lietuvius, idant visi pamestu savo rusišką tėvynę ir sykiu eitu į pelkes Britiškos Kanados arba į lekančias smiltis Afrikinės Saharos uždėt laimingą ir nepriguliningą viešpatystę po vardu „Lietuva“.

Visas svietas mato, kokius vaisius atnešė uždraudimas spaudos: Lietuvius geriausius darbininkus iškirstė po visą sviatą jieškoti šviežio, valno oro ir kasnialio duonos, o rundui pridirbo klapatų, kurios negreit pasibaigs, jeigu Lietuvai ne bus duotos lygios su kitomis tautomis tiesos.

Visi matom ir žinom, jog 10 laikraščių Prusuose neatneša jokio kenksmo reikalams Germanijos, bet prisideda prie pagerinimo ekonomijos ir padidininimo piniginių spekų viešpatystės, o surginančios giesmės ant pagyro viešpataujančiai pamilijai Hohenzolernų šildo meilę tautos dėl savo imperatoriaus.

Rusiškas lietuvys prašciokas moksliskoje dvasioje sujudintas pajautimais žingeidystės ir dėl išpildymo savo dvariskų reikalų slapčia parsigabena iš Prusų uždraustas knygas ir laikraščius, skaito jais ir semia nuodus papiktinimo ir nepaklusnumo savo valdžiai. Už tai įpuola į aštrias rankas policijos ir sudo ir kenčia nekaltai užpelnytą korą arba moka piniginę štriupą.

Pradžioje sviato, kol nebuvo prisakymų Dievo nebuvo grieko. Teip ir Rosijoje, pakol nebuvo įstatymo uždraudymo druko nebuvo nė kankintinių už teisingą darbą.

Tegul rusiški mokinti vyrai pamislyja ir randa ant sviato, kitą tokią nelaimingą tautą, kaip Lietuva, kuri neturėtų dvasiško maisto druko žodžio? Jeigu rastu tegul parodo mums ir visam svietai, tokiu budu nutrins tyrinystės ženklus ir išteisys dvasiškos nelaisvės pančius.

Bet mes mislyjam ir žinom, jog to neras; nės Azijos ir tamsios Afrikos tautos turi savo raštus ir spaustuves. Jeigu-gi surastu, tai mes apsiimam kantriai be rugojimo iškesti dvasišką badą ir miglas tamsybės, kurios uždėtos ant mus su syla bagniatų ir armotų.

O teip kaip liežiuvis, be jokių ginčų yra neatimamų locnaščių tautos, tai kultura (lavinimas) čielai ir teisingai priklausio prie visų žmonių tos tautos, be jokių periskadų ir prispaudimų.

Prisižiurėkit, jog žmonės visus savo reikalus tikybės, viešpatystės ir tt. atlieka prigulmingai su liežiuviu....

Prigimta ir pričiopyta meilė lietuviškos tautos dėl Jo Mylistos Imperatoriškos Didybės traukia prašcioką dienose „goliavkų“ į bažnyčią pasimelsti Dievui už sveikatą ir ilgą pagyvenimą Jo Imp. Didybės. Bet kaip tą šventą priderystę gali išpildyti tauta, nuo kurios vyresniejie kieta širdžiai broliai atėmė įrankius maldos — knygas ir spaustuvetą žodį!

Uždraudimas druko ir maldaknygių dėl trijų milionų žmonių yra priešingu Senam ir Naujam Testamentui. Iš kurių žinom, jog pranašas karalius Dovidas žodžiais 116 psalmo šaukė visus žmones primaldos: „Garbinkite Viešpatį visi pagonys, garbinkite Jį visi žmonės!“

O šventas Karaliau! kaip mes galime garbinti Viešpatį Dievą? Tu žinai, jog neturime knygų....

Ant o švento pašaukimo atsakome žodžiais 136—11 psalmo: Ant kranto Lietuvos upelių mes sėdėjom ir verkėm, kada mislyjom apie liuosybę Lietuvos. Ant gluosnių viduryj jos pakabinom muzikės instrumentus t. y. maldaknyges, kurios per ilgą laiką supuvo, o atnaujinti rusiškas rundas nepavylija.

Mes, lietuviai pripildyti krikščioniška meile, be piktumo ir prieštaraavimo pakarniai atsiliepiam žodžiais Išganytojaus: „Viešpatie, atleisk jiems, nės nežino ka daro!“

O dėlto ant pamatų augščiau išrožintų teisybių, turim garbę visopadoniausiai prašyti Jo Milystos Imperatoriškos Didybės, idant Lietuviams dovanotu tokias pat tiesas, kokias tur kiti gyventojai Rosijos, kaip tai:

1. Turėti laisvą lietuvišką spaudą lotyniškomis litaromis.

2. Insitaisyti lietuviškas mokslaines, turėti ant jų priežiūrą ir rinkti mokytojus.

3. Ant vyskupiškų sortų Vilniui, Kaune ir Seinuos paskirti vyskopus iš lietuviškos tautos.

4. Atnaujinti Vilniaus universitetą dėl lietuvių. Dovanoti tiesą isitaisyti draugystės: Broliškos meilės, mokslo, ukininkystės, dirbtuvių prėkystės ir tt. dėl pakėlimo ekonomiško ir morališko pačių lietuvių.

5. Dovanoti tiesą pirkti rundavus kuniginčius kloštorius ir kitus laukus ir dvarus visoj Rosijoj.

6. Dovanoti tiesą Lietuvos intelligentams pildyti, rundavas sluzbas Lietuvoje ir visoj Imperijoj nežiurint ant tikėjimo.

7. Kunigus Rymo katalikų bažnyčios išliuosuoti nuo nužemėjančios priežiūros policijos.

Ant galo turime vilti, jog šitas mas teisingas prašymas bus išklaustas ir privestas prie išpildymo.

Visovierniausi padonys *Jusų Mylistos Imperatoriškos Didybės.*

J. Didynskas.

Iš plačios pasaulės.

Plati, plati pasaulė ir žingeidus jos surėdymas! Keliaujant skersai-išilgai, nepabosta akims žiūrėti, stebėtis iš jos ypatybių, nevienodumo gamtos ir gėrėtis jos neapsakomais turtais. Ipačiai tolymos pietų šalys budina žmogaus žingeidumą, kur didžiausia atyda priguli medžiams ir kitokiems augalams, kurie suteikia žmonėms maistą ir kuonemet visą išlaikymą.

Taigi, noriu supažinti skaitytojus su tais įpatingais ir dideliai naudingais medžiais, kuriuos teisingai galime vadinti penėtojais žmonių ir gyvulių, teipo-gi grožybe ir gerybe tų kraštų gamtos.

Palmos ir jų naudingumas dėl žmogaus.

Toli, toli nuo mus į pietus, už viduržeminių jurių prasideda šilta šalis, vadinama Afrika. Gal ne vienas girdėjote apie jos dideles smiltines jures, vadinamas Sahara. Tų neapmatomų tyrų lygumą ir vienodumą tiktai retkarčiais perkerta nuogos uolos. Labai liudnos šito krašto paveikslas: dieną karšti saulės spinduliai degina, kaip ugnis, kad net kiaušinis smiltise gali kietai iškepti, o naktimis esti šaltos ir ant žemės užsitraukia šerkšna. Palyjo čion tiktai retkarčiais ir pertai dienos buna labai karštos; priegtam dar čion dažniai pakyla ir pučia stiprus, karštas vėjas, vardu Samumas, kuris debesius smilčių pakėles neša iš vieno daigto į kitą ir supila vietomis apstingus kalnelius, sušluodamas į juos viską, ką tik patiko ant kelio, ar žmones arba gyvulius. Tos smiltys teip yra smulkios, kad prineša jų kurnekliut: po drabužiais, į burną į nosis, į akis ir į ausis ir nuo jų labai skaudžiai peršti kūną. Nuo tokio didelio karščio žmogus labai trokšta gerti, o čia, lyg tyčia, menkai tėra vandenėlio. Tatai šito sauso, karšto vėjo bijosi kožną gyvastis: žvėrys su tokia didele išgąsčia bėga nuo jo, kad net narsiausieji iš jų kraugeriai bėga drauge ir greta su tais, ant kurių pirmiaus užpuлдavo ir turėdavo iš jų skanų kąsnį.

Tačiau Sahara, nežiurint ant to viso jos gamtos nemalonumo, liudno ir vargingo išveizio, turi savo gyvulius ir augalus. Abelnai imant, Saharos augalai išveizi labai skursniai ir menkai guodžia to krašto gyvulius ir žmones: tik kur-nekur matyti kupštulėliai sausų žolių, dubureliai menkų krumelių; bet retkarčiais, po kelių dienų kelionės, čion gali užtikti puikius duburius žalių medžių su smagiai ošiančiu upeliu. Toki duburiai vadinasi važais ir susideda jie iš **palmų daktilinių**. Šitie naudingi medžiai verti didelės godonės jau ir dėlto, kad auga tokiam vargingam, nemaloniui krašte. Kad neaugtų Saharoje daktilinės palmos — tai anaipol nieks negalėtų ten gyventi ir jokiū budu nebegalima būtų kelianti per tuos neapmatomus smiltinius tyrus. Daktilinė palma turi labai ilgos šaknis, giliai suleistas į žemę ir tokiu budu iš gilumos žemės, iš po storų sluoksnių smilčių traukia į savę reikalingus syvus ir vandenį: pertai tik jinai gali tarpiai augti ant karštų, sudegusių nuo saulės smilčių. Ne be reikalo arabai palmą vadina karaliene Saharos tyrų, kuri savo kojas marko šaltam vandenyje, o galva siekia dangaus ugnį. Tegul tik kur išaugo burelis palmų — tai ten visas kitaip išrodo. Palmos šaknys sujungia smiltis tokiu pat budu, kaip mūs gluosnių šaknys, ką sodiname ant upių arba prūdų trupinų krantų dėl apsergėjimo nuo griuvimo.

O jų labai duoda žemei pavėsi. Tatai tokiam daigte lengvai gali įvykti upelukas, nės

kur kitur jisai tuojaus išdžiutę, o iš vėjo užneštų sėklų užauga gražus, žali augalai, — vienu žodžiu, trumpam laike pasidaro puikus gojelis — oazas.

Tuli oazai yra teip dideli, kad žmonės įsistatė ant jų kaimus ir miestus; mažemieji-gi tuom yra dideliai naudingi, kad keleiviams suteikia prieglaudą ir pailsį. Per Saharos tyrus, arba oazas nuo oazo, žmonės keliauja kuopomis, raiti ant kupranugarių (verbliudų), kurie lengviau negu arkhai iškenčia visokius tos kelionės bjaurumus. Kelionė per Sahara yra labai baisi, nės stiprus ir karštas Samumas kožnoj valandoj gali užpilti smiltimis visą karavaną; priegtam dar ilga, nuobodi ir sunki; trokšti gerti, o vandens čion nerasi niekur nė lašelio ir turi pasikakinti menku sądieliu, ką kiekvienas ima su savimi kelionės. Tatai keleiviai neišpasakytai nudžiunga, pamatę oazą, kur randa pavėsį, pailsį ir maistą. „O kuom maitinasi to krašto žmonės?“ gal, jus paklaussitė. Jug negalima dirbti tu grynų smilčių, o oaziai perdaug menki, kad galėtum pasisėti užtektinai javų. Teisybę pasakius, javai to krašto žmonėms suvis beveik nereikalingi: jie turi daktilinę palmą, kuri jiems duoda visą ką dėl išlaikymo.

Gal ir iš skaitytojų ne vienas matėte ir valgėte pailgų, kavinės spalvos vaisių su kietu kauliuku viduryje, ką vadina paprastai Švento Jono duona.

Valgant pargabentus iš Afrikos daktilius, gal, nė vienam neparėjo galvon mintis, kaip dideliai naudingas šitasis augalas savo tėvynėje.

Daktilinė palma tai gana augštokas medis, tačiau ne augštesnis už mus beržą arba gluosnį, ir tuom pažymiai skiriasi nuo kitų, kad jos stuobris žuvis be šakų, lygus ir išrodo, kaip augštos storos smailgos arabakartis. Tiktai pati viršunė apsisagius dideliais lapais, kurių ilgis išneša iki 6 mastų. Tokia viršunė, vadinama palmos vainiku, panėsi ant didelio parasoliaus. Tie lapai teip tankiai yra susiklęstę, kad joks saulės spindulėlis neišveikia persigriebti per juos žemyn, pertai ne dyvai kad po jų šešėliais, nors ir labai karštas kraštis įvyksta, upelukes ir nebeišdžiusta nuo karščio. Įpatingai išveizi prie tų lapų smulkus, gražus žiedeliai, apsisagię po keletą tukstančių ant vieno kotelio ir kelo žemyn nulinkę, kaip kokia didelė kekė. Kožna tokia kekė apsiaubta didelių, baltsgenų lapų, lygiai teip, kaip kukurydžos kotas. Persimainius žiedams į vaisius, kabo ant palmos labai didelės kekės daktilių; kožna kekė sveria nuo 20 iki 40 svarų. Tokių kekių ant kožnos palmės buna po keletą (iki 10), tai yra kožno palma duoda iki 200 ir daugiau svarų daktilių. Vienok ta palma duoda to krašto gyventojams ne vien tik vaisius: tula

arabų daina rodo, kad palma duodasi suvartoti 360-čia visokeriopų būdų, — ko apie joki mūsų krašto augolą negalima pasakyti. Užtiesą, Saharos gyventojas ir kitų artimų jai kraštų turi viską iš palmos, kas tik yra reikalinga jam dėl kasdieninio gyvenimo. Didžturčiai, ką turi po keletą tukstančių tų palmų, gyvena tribose, pastatytose iš jų kamienų teip-gi tvoros ir visoki mediniai padarai dirbti iš palminio medžio. Vargdieniai, ką turi tik po keletą medžių, gyvena tiktai žagarinėse menkose pirktelėse, nės palma tai jo didelis turtas ir pertai nukirtę turėtų daug pragaisties. Jug palma šakų neturi tai kur gauna žmogus tuos žagarus? Tai tiesa, bet, žiurėkite palma turi labai didelius lapus, kurių vidurinis stagaras teip yra storas, kaip lazda; žmogus, vykdamas pėsčias kelionen, tokį lapo stagarą ima rankon del pasiramščia-vymo vieton nendrės. Tai-gi, iš tokių lapų stagarų žmogus nusipinėja butelį. Teip-pat iš tų stagarų tveria tvoras, panašios ant mūsų pinučių, o iš smulkesnių dirba šluotas. Ugnį kūria teipat-gi iš sausų palmos lapų: ypačiai gerai ir kaitriai dega lapų uodegutės.

Tai-gi matote, kad daktilinė palma suteikia žmogui visopirmiausiai medį dėl statymo triobų ir kūrą. Dar pamatysime, koki ji suteikia žmogui maistą. Mūsų krašte valgo daktilius tik turtingesniejie žmonės, kaipo smagurius, vienok Aprikoje tai kasdieninis mastas vargingų gyventojų: tuli didesnę pusę metų minta vien-tik daktiliais.

Tai labai drutas, maistingas valgis, tik mažumą per saldus, ir pertai prie to saldumo reikia priprasti. To krašto gyventojai labai gardžiai valgo daktilias tiesiog nuo medžio: vienok priversti darytis sądielius, nės vaisiai neauga ant palmų itin per apskriečius metus. Dėlto-gi nuskina nevisai išnuokusius vaisius, džiovina juos ant saulės ir pagalios užkasa į smiltis. Teip užkavoti daktiliai patenka dviem metam. Iš džiovytų daktilių, primaišius truputį miežinių miltų, kepa labai skanią ir sočią duoną. Daktiliai tai svarbiausias javas žmonių, apsigyvenusių tuose tyruose. Teipat-gi jie maitina daktiliais ir savo gyvulius: kupranugeriai, (verbliudai), arkhai, avys labai godžiai ēdadaktilius ir jų sumaltus kauliukus: ką-gi darys, turi ēsti, nės tokiam krašte veik išvis nėra žalio pašaro: — ten ir šuneliai nesipuikavoju daktilių!

Jug netik vieną maistą suteikia žmonėms daktiliai: iš jų spaudžia saldų, tirštą skystimą, vadinamą daktilinių medum, iš kurio duodasi išdirbti cukrus; o jeigu kas nenorėtų medaus, tai gali varyti iš jų degtinę.

Vyno iš daktilių negalima pasigaminti, bet duoda jį patsai stuobris. Įkirtus į stuobrį prie pat viršunės, teka iš jo drumstas, saldus skystimas nelyginant sula iš beržo pavasari, bet

skoni turi dideliai gaivinančią. Po kelių valandų pasidaro iš tos sulos apgirdas vynas. Šitoks gaminimas vyno labai suvargina, nuliesia medį, pertai tam tikslui paskiria palmas senas, nuo 80 metų, ką vaisių jau maž' teduoda ir prastesnius. Nusikirtus palmos žalia viršūnė, galima turėti pietums daržovę saldžią, syvuotą, skanią panašia ant jaunos kopusto galvos.

Duoną, saldžius vaisius, daržovę, medų, degtinę ir vyną — viską duoda toji palma, ypačiai tokiame nevaisingame krašte, kaip Sahara! Ta palma tai tikra geradėjystė to krašto! Dideliai guodoja tą medį gyventojai, nės kitaip išvis negalėtų jie gyventi tuose smiltiniuose Saharos tyruose.

Vienintelis daigtas, kurio nesuteikia žmogui palma, tai dangavė, bet apie dangavę to karšto gyventojams suvis maž' terupi. Tačiau ir šiame dalyke palma turi savo vertę; iš jos gyventojai dirbasi avalinę, ant kiek jiems yra reikalinga. Mat, iš smulkiausių lapų gysliukių jie pinasi vyžas. Iš lapų plaušų ir vuodegučių jie padaro drutas valaknas, iš kurių dirba virves.

Daktilinė palma auga tikrai karštuose, nevaisinguose kraštuose Šiaurinės Afrikos ir Arabijos.

Kitose šalise pasaulės, apart Europos, yra i tukstanti su viršum visokeriopų laukinių palmų.

Da apie keletą svarbesnių palmų bus rašyta sekančiuose Ukininko lapuose.

Iš lenk. vertė Jonu Juozas
dosotaušis

Apie patvadas.

Patvados pagal įstatymus duodasi valdžios tarnams dykai ir už pinigų.

Pinigų turi gauti žmonės už vešimą kareivių arba kariumenės, oficerų ir činovnikų, keliaujančių dėlei valdžios reikalų.

Dykai reikia duot patvados:

1. neturtingiems ligoniams vežti i ligonbučius, ir
2. prastiems žandarams.

Kaleiną atlikimo šito reikalo arba tam tikrą mokesčių paskiria valščiaus susirinkimas o prižiūri vaitas.

Apie kelius.

Keliai pagal savo svarbumą padalinti yra i 3 dalis: 1. didesniejie keliai, plentai arba gubernijų traktai, kurie eina per kelias gubernijas ir susijungia su geležinkliais 2. vieškeliai, kurie eina per pavietus ir susijungia su didesniaisiais keliais arba plenta is ir 3. keliai, ką eina per laukų iškaimus.

Gubernijų traktai yra užlaikomi ir prižiūromi iš tam tikro mokesčio, vadinamo „plentpinigiais“. Plentpinigiai mokasi pagal didumą

čyzės ir nuo čyzės imasi 15% t. y. 15 kap. nuo 1 rublio.

Be to gubernijų traktams paskirtas yra 10% mokesčio nuo patentų t. y. po 10 kap. nuo 1 rublio užmokėto už išpirkimą pirklisko patento. Prižiūrėti didesnius kelių reikia viršininkams.

Vieškeliai yra po valščių priežiūra. Taisy- mas viešelių pavestas yra visam valščiui. Tam reikalui turi but atsiųstos padvados arba už- mokėti pinigai. Prižiūrėti vieškelius turi vaitai, kurie turi įrašyti i knygas, kas iš ukininkų ir kada buvo prie vieškelio taisymo jeigu ant vieškelio butu toks tiltas, kurio pastatymas arba pataisymas kaštuotu daugiau ne kaip 400 rubl., tai valščiui pagal valių gubernijos valdžios turi but išduota pašalpa iš sudėtų „plentpinigių.“

Taisymas mažesnių kelių ir kelelių priguli nuo kaimų arba ukininkų.

Sl.

Iš svetimų šalių.

Prancuzija. Prancuzijos respublikos prezidentas Foras važinėja po vakarinę Prancuziją. Gyventojai visur su didele iškilme sutinka viešpatystės galvą. Vienne miestelyje prezidentas atlankė Austrijos cecorių, kuris atvažiavo tenai perleisti pavasari, nės ten jau visiškai pavasaris, jau viskas žaliuoja.

Italija. Jenerolas Baratieri, kuris buvo vadu Italijos kariumenės laike to nelaimingo mušio atstatytas jau nuo vietos ir dar po sudu atiduotas užtai. buk per jo kaltę tiek daug kariumenės pražuvo. Iš pradžių skaitė, kad 15 000 Italijos kareivių krito tame mušyje, bet pasirodė, kad ne daugiau per 10 000 ir 72 armos teko abesiniečiams.

Sala Kuba. Užtarimas Suvienytų Valstijų labai suramino sukilusius Kubos gyventojus, dabar jie su dvigubu drausumu kovoja su Ispanijos kariumene. Dabar jie jau neabejoja, kad Ispanai juos pergalės, juo labiaus, kad nė naujai atsiųstas jenerolas Veileris nieko negali padaryti. \ Atsiluiosavę nuo Ispanijos Kubiečiai žada susivienyti su Suvienytosiomis Amerikos valstijomis.

B.

Iš Amerikos. Emigrantų komisija Vašingtone sumislyjo apsunkinti atėjimą svetimiems keleiviams, uždrausdama priimti nemokančius rašyti ir skaityti savo prigimtoje kalboje, jeigu jie turētu daugiau kaip 14 metų. Užmany- mas tas atskiria vien tėvus apsigyvenusių čion ateivių; tėvai keliaujantieje pas vaikus apsi- gyvenusius, nors ir nemokėtu skaityti ir rašyti savo kalboj, gal but įleisti. Kiti visi taps sugražinti, ar tai vyrai ar moteris. Tai-gi tie,

ką rensiasi keliauti į Ameriką, tai tveriasi už knygos ir plunksnos, nės minėtas užmanymas gali išikunyti.

— Kaip daugel darbininkų be darbo randasi Chicagos mieste Suvienytų Valstijų Amerikos, tai parodo šitas atsitikimas: vieną dieną paleido kas paskalą, kad viena iš didesnių gyvulių pjovinių reikalaujanti darbininkų ledui skalinti. Paskala greit paplito mieste ir į porą valandų susirinko prie pjovinių 2500 žmonių, kurie norėjo tą darbą gauti. „Lietuva“.

Iš Lietuvos.

Iš Vilniaus. Pasimirusi nesenei jenerolienė Spadier 1mai ir 2mai moteriškai Vilniaus gimnazijai paliko po 1000 rubl. ant Stipendijų ir 500 rubl. ant išdalavimo vardieniams.

Iš Lazdijų (Suvalkų gub.) Lazdijų bažnyčioje jau nuo keliolikos metų giedoja lenkiškai, nors visą parapiją susideda iš lietuvių, o lenkiškai kalba tik Lazdijų miesčionys. Paskutiniame laike lietuviai pareikalavo, kad bažnyčioje giedotu lietuviškai, bet Lazdijų slėktas nė klausyti nenorėjo. Vieną nedėdienį perėjusi mėnesi, kada lietuviai užgiedodavo lietuviškai, slėktas ėmė giedoti lenkiškai, bet negalėdami perrėkti lietuvių puolėsi prie jų atimti knygas, sakydami, kad tai knygos užgintos, bet lietuviai gynėsi nuo jų kumščiomis; slėktas, sako, išsitraukė iš kišenių peilukus ir prasidėjo bažnyčioje peštynės. Ant galo viršų paėmė lietuviai. Po to atsitikimo bažnyčia tapo uždaryta. B.

Iš Prūsų Lietuvos.

Prūsų Valdžia išdavė dabar daleidimą parubežės gyventojams vasaros laike priiminėti darbininkus iš maskoliškosios Lietuvos ir Lenkijos, bet tik viennesius, o ne pribuvančius su šeimynomis. Kiekvienas darbininkas pribunantis iš Maskolijos turi turėti tam tikrus raštus. Prūsų šeimininkai turė žiūrėti, kad svetimi darbininkai, pasibaigus lauko darbams (veliausiai iki 1 Gruodžiui) pasitraukte atgal į Maskoliją. Darbdavys, kuris neišpildytu šito įsakymo, ant kito meto nustoja daleidimo pasinaudoti iš Maskolijos darbininkų.

Užrašas ukininkams.

Pabaigoj pereinų metų pasimirė 80 metų amžiaus žinomas keleivis Benediktas Bohomolec. Pasimiręs, neturėdamas vaikų visus savo turtus, kurie išneša 15000 rub., užrašė ukininkams kaimo Vidzeja, Ašmenų paviečio, Vilniaus gub. Palukanai nuo tų pinigų turi but apverčiami ant pašalpos Vidzejos ukininkams, užėjus kokiai nors nelaimėi, kaip antai: ugnei, badui, ledams ir tt. Suma pasilieka visada, vartojama gal

but vien palukanai. Kad tik maskolių valdžia ne paglemžtu to užrašo, kaip tai padarė su kur kas didesniu užrašu grapo Brzostovskio, kuris pavedė savo turtą ukininkams Suvalkų gubernijos.

— Iš Lietuvos, ypač-gi iš grodnos gubernijos daugel ukininkų pradėjo kraustyti į Siberiją ir apsigyvena kitoj pusėj Uraliaus kalnų, netoli nuo dirbamo dabar per Siberiją geležinkelio. „Lietuva“.

J u o k a i.

Jonas: Kodėl tu, Baltruk, nieko neskaitai? Galėtum labiau apsišviesti. — Baltruk: Nėr kada brolau! girdėjai juk, kad alų ketina pabranginti — tai-gi reik dabar gerti kol dar pigus. Kaip išgeri žmogus dešimts stiklų — tai bent šviesu pasidaro galvoj; nors pavirsti tankiai į purvyną — ir to ne jauti, taip ramu pasidaro! Skaitant tiek ne apsišviesti.

Jonas: Matau, Stasiau! geri perdaug degtinė. — Stasius: Darau tai visada, nės kaip grįždamas, namon parvirstu, o praeinantieji pradeda spardinti, tai man rodosi, kad aš likausi kiaulių karaliumi. Kiekvienam malonu viešpatauti. — Baltruviene: Širdele, vargas pas mus namieje: mano Antanukas apsirgo. — Jonienė: Tai kodėl neparveži daktaro? Gal kiek nors pagelbetų? — Baltruviene: Ką ten kviesi daktarą: jis paima pinigus, o nieko nepagelbi. Antai, Juozų kaziukui, kaip pirma apsirgo, buvo ir daktarą parvežę, o tik šimet jį pakavojo. — Jonienė: kuom-gi jis susirgo? — Baltruviene: besičiužinėdams įlužo ir prigirė. „Lietuva“

Apgarsinimas.

Knygutė po užrašų

Trumpas aprašymas apie žemę,

arba žemrašys (geografija), puslapių 64, prekė 10 kap., gaunama per

J. Lapiną, Tilžėje, Goldschmiedestr. 8.

Pinigus ir laiškus į Ukininko (ir Varpo) redakciją siunčiant, reikia šitoksai adresas padėti:

Herrn Dr. Bruazis, Tilsit (Ostpreussen).

T u r i n y s.

Lietuvos apšviestunai ir ukininkai. N. — Iš Amerikos. J. Didynskas. — Iš plačios pasaulės. Jonų Juozas. — Apie patvadas. — Apie kelius. St. — Iš svetimų šalių: Prancuzija. Italija. Sala Kuba. B. — Iš Amerikos. „Lietuva“. — Iš Lietuvos: Iš Vilniaus. Iš Lazdijų. B. — Iš Prūsų Lietuvos. — Užrašas ukininkams. „Lietuva.“ — Juokai. „Lietuva“. — Apgarsinimas.